

УДК 7:37.015.31

ORCID ID: 0000-0001-7096-4508

БАЯНОВСЬКА Марія Романівна,
кандидат педагогічних наук,
доктор філософії (PhD), доцент,
доцент кафедри теорії і
методики професійної освіти
та інноваційних технологій
Закарпатського інституту
післядипломної педагогічної освіти
Україна, м. Ужгород

МИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕНТ ЯК РЕСУРС ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

***Анотація.** У статті проаналізовано мистецький контент як один із діяльнісних ресурсів духовного розвитку особистості. Розглянуто та уточнено смисл понять: контент, електронні ресурси, духовна компетентність. Закцентовано увагу на функціях мистецького контенту, які покликані організовувати соціокультурну взаємодію. Показано інтеграцію інформаційного і мистецького контентів у формуванні духовної компетентності педагога. На окремих прикладах представлено науково-методичні міркування щодо створення мистецького контенту як ефективного інструмента духовного розвитку особистості.*

***Ключові слова:** артпрактика, блогери, духовність, е-ресурс, інформація, інфлуенсери, контент, культура, мистецтво, освіта, соціокультурна ситуація.*

***Abstract.** The article analyses heart is ticcontentasone of theactivityresources for the spiritual development of the individual. The meaning of the concept sisconsideredandclarified: content, electronicresources, spiritualcompetence. The attention is focused on function sofartist iccontent, which are designed toorganisesocio-culturalinteraction. The interconnection of information and artistic contentin the for mation of a teacher's spiritual competence. On some examples scientificand methodological lconsiderations for creating artistic contentas aneffectivetool for the spiritual development to the individual.*

***Keywords:** artpractice, bloggers, spirituality, e-resource, information, influencers, content, culture, art, education, socio-culturalssituation.*

Вступ. У XXI столітті дедалі стрімкіше розвиваються високі технології, які породжують нові системи в організації і веденні економіки, культури, освіти,

науки, техніки. Вони впливають не лише на якість і продуктивність праці, але й на культуру, освіченість, духовність людини, засвідчують її рівень життя. Високі технології і їх втілення в різні сфери буття людини є індикатором еволюції кожної особистості та суспільства загалом. Разом з ними виникають і неологізми – контент, електронні ресурси, інфлуенсери, блогери і т. ін., які входять у лексикон особистості і відображають її професійну сторону діяльності.

Життя і діяльність кожної людини в різних проявах позитивного змісту і гуманізованого смислу можна до певної міри розглядати як мистецтво. Адже воно в широкому розумінні цього вислову пронизує всі грані людського буття – мистецтво життя, мистецтво слова, мистецтво духовного «сходження», мистецтво професійної діяльності. Різні техніки, наприклад, говоріння, слухання, читання, письма, малювання, співу, танцю тощо як і технології вважаються дослідниками також мистецтвом. Про це довідуємося з грецької етимології слова технологія. Мистецький контент є частиною мистецької освіти і охоплює різні види мистецтв, тісно пов'язаний з інформаційним полем культури, освіти і науки.

Духовна сфера особистості – складне й досить широке поняття. На сучасному етапі воно вивчається комплексно на різних рівнях науки і практики, тому і тлумачиться з різних позицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведені наукові розвідки дають підстави стверджувати про наявність невеликої кількості досліджень у різних галузях освіти стосовно мистецького контенту як ресурсу духовного розвитку особистості.

У педагогіці категорія духовного виховання (В. М. Жуковський, О. В. Огірко, Г. М. Сагач, І. Л. Сіданіч, В. М. Хайруліна та ін.), що веде за собою духовний розвиток особистості, висвітлюється різносторонньо. Найбільшу складність для педагога В. О. Сухомлинський вбачав у виборі методів і способів як відкрити внутрішній світ вихованця і заглянути до нього. Цю проблему він висвітлює у працях «Духовний світ школяра», «Людина неповторна», «Праця і моральне виховання», «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителеві», висуваючи на передній план розумові, морально-духовні, естетичні, трудові константи, які, на нашу думку, окремо чи сукупно можуть утворювати мистецький контент.

Сучасні дослідниці І. Г. Барановська та Н. Г. Мозгальова розкривають зміст художньо-комунікативного контенту підготовки майбутніх педагогів мистецьких дисциплін крізь призму діалогічної природи мистецтв, які впливають на формування духовної компетентності.

У численних наукових працях І. Д. Бега обґрунтовані психологічні засади та механізми духовного розвитку особистості. На основі психологічного базису вчений розробив відповідну систему виховання. Під науковим керівництвом І. Д. Бега колективом Інституту проблем виховання НАПН України створено для Нової української школи Концепцію «У поступі до духовних цінностей», яка кілька років поспіль втілюється у практику навчання і освітню діяльність.

Питанням психології духовного розвитку особистості та психологічним основам духовної культури педагогічного персоналу присвячені також дослідження Е. О. Помиткіна.

Переважна частина наукових публікацій, що висвітлюють мистецький контент як ресурс духовного розвитку особистості в сучасних умовах, містяться в журналістиці. У ній складовано також великий масив інформаційного контенту. О. Т. Барішполець тлумачить поняття *контент* через медіакультуру і її простір.

Актуальними є дослідження Аліни Лісневської та Руслани Новікової, котрі розглядають аудіовізуальний контент у культурній журналістиці воєнного часу з позиції національної ідентичності.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати вплив мистецького контенту як ресурсу на духовний розвиток особистості.

Для реалізації мети визначено наступні **завдання**:

- 1) розкрити зміст понять контент, електронні ресурси, духовна компетентність;
- 2) показати на прикладах, як створювати і використовувати в процесі духовного розвитку особистості мистецький контент як ефективний ресурс;
- 3) визначити функції мистецького контенту в контексті мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Україна, яка виборола незалежність і обрала демократичний шлях розвитку, сьогодні диспонує багатим мистецьким контентом, який складався упродовж століть – від початку її зародження до нині.

У науковій, публіцистичній, фаховій літературі мистецький контент тлумачиться по-різному.

Філософія, педагогіка, психологія, соціологія, мистецтвознавство, культурологія, журналістика мають багато спільного. Саме міжгалузеві освітньо-виховні зв'язки дають можливість простежити багатофункціональність цих наук щодо використання мистецького контенту як ресурсу духовного розвитку особистості.

Розглядаючи, зокрема, мистецьку освіту як соціокультурний компонент, як сегмент культури українського суспільства та результат соціокультурної взаємодії людей, що проявляється у формі пізнання і його кінцевих результатах – знаннях, досвіді, цінностях, ціннісних орієнтаціях, компетентностях, можна визначити наступні функції мистецького контенту:

– культурну функцію, що забезпечує не лише передавання від покоління до покоління культурної спадщини, але й відтворення та розвиток культури, в тому числі і духовної;

– професійно-економічну функцію, яка визначає характер взаємозв'язку освіти з розвитком продуктивних сил суспільства, що знаходять своє втілення у формуванні професійної структури суспільства; у підготовці людей до праці; у відповідному розміщенні працівників у різних сферах життя;

– комунікативну функцію, забезпечує міжкультурну комунікацію та суспільні та професійні діалоги;

– соціальну функцію, яка містить можливості впливу на соціальну структуру, створює певні канали соціальної лояльності, рольових і статус-

них переміщень. Чим більш демократичним і відкритим є суспільство, тим у більшій мірі освіта працює як «ефективний соціальний ліфт». Вона дозволяє людині з нижчих страт в ієрархічній структурі суспільства досягти висоти соціального статусу, розширити набір своїх соціальних ролей;

- виховну функцію, що втручається у процес гармонізації та вдосконалення комплексу людських якостей формування громадянина, стимулює саморефлексію – глибоке усвідомлення людиною своєї суті та особистих потенцій;

- функцію соціального захисту, яка поширює потенційні соціальні можливості людини у професійному й особистому самовизначенні;

- гуманістичну функцію освіти, що покликана забезпечити формування цілісної гармонійної особистості, системи якостей, які дозволять людині виконувати функції носія культури, духовності, творчо налаштованого суб'єкта суспільних відносин;

- урбаністичну функцію, що розкриває вплив освіти на міграційні процеси (здебільшого проявляється в діяльності вищої школи, але в умовах воєнного стану на всіх ступенях освіти);

- демографічну функцію, яка підкреслює вагомість культурно-освітніх факторів у демографічних процесах (склад населення, тривалість життя, укладання шлюбів, народжуваність тощо);

- соціалізаційну функцію, що забезпечує засвоєння широкого кола цінностей, соціальних ролей і очікувань, на основі яких складається повсякденне життя людей;

- функцію соціального контролю, яка проявляється у тому, що, перебуваючи в закладах освіти по декілька годин на день, здобувачі освіти одержують знання на основі освітніх програм, стандартизованих підручників, висловлюють свої міркування про освітній і виховний процеси, засвоюють звички і переконання, що популяризуються закладом. Отже, тим самим ця функція сприяє підтримці стабільності суспільства.

Проведені нами наукові розвідки у різних галузях культури і освіти дають підставу стверджувати, що поняття «контент» переважно використовується в журналістиці, культурології, соціології і навіть в економіці і пов'язане з системою інтернет і соціальними мережами. В українському словнику медіакультури поняття контент трактується як 1) змістове наповнення будь-якого повідомлення; 2) зміст засобів масової інформації, представлений у різноманітних медіаформах, жанрах та поширюваний каналами ЗМІ (друковані видання, телебачення, радіопередачі, сайти інтернету), і на індивідуальних носіях (аудіо- та відеокасети, компакт-диски). Доречно зазначити, що контент розглядається в науці також і як метод дослідження – контент-аналіз.

У зв'язку з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій в освіті поняття *контент* поступово вводиться у категоріальний апарат педагогічної і психологічної наук, де розглядається як ресурс. Наші науково-методичні міркування полягають у наступних твердженнях, а саме: мистецький контент є продуктом культури, що ввійшов у мистецьку освіту; він є опредмеченим, оскільки є складованим у навчальній дисципліні «Мистецтвознавство» (інтегрований курс), що ви-

кладається як у закладах загальної середньої освіти, так і спеціальних закладах освіти, є ефективним ресурсом духовного розвитку особистості; мистецький контент є поліваріантним сегментом; він може складуватися окремо за різними видами, стилями, жанрами, напрямками, течіями в мистецтві; будь-який із сегментів мистецького контенту пов'язаний із життям і діяльністю людини, а відтак впливає на всі її складові духовного розвитку; мистецький контент може бути персоніфікованим. Наприклад, життя і творчість О. В. Духновича, педагога, священника, письменника, культурного діяча, Будителя. Пропонуємо створити декілька окремих контентів. Перший контент під рубрикою «Життя і творчість О. В. Духновича»; другий – «Олександр Васильович Духнович – педагог», третій – «Олександр Духнович – закарпатський греко-католицький священник», четвертий – «Художня творчість письменника Олександра Духновича», п'ятий – «О. В. Духнович – відомий культурний діяч ХІХ століття», шостий – «Олександр Духнович – народний Будитель», сьомий – «Музика в житті і творчості Олександра Духновича», восьмий – «Зв'язок Просвітителя з Галичиною», дев'ятий «Вшанування пам'яті О. В. Духновича: зведення пам'ятників на його честь», десятий – «Заснування товариства імені Олександра Духновича»; одинадцятий – «Театр Олександра Духновича», дванадцятий – «Премія Олександра Духновича». Цей окремо рубрикований контент може бути також і єдиним цілісним контентом. Таким наочним прикладом є інформаційно-мистецький контент про О. В. Духновича, який міститься у Вікіпедії і його можуть використовувати педагоги різних освітніх галузей.

До складування, окрім інших, доцільно застосовувати саме системний і технологічний підходи, створюючи сховища під певними назвами (рубриками), які повинні відповідати змісту контенту і складованого матеріалу. Останній може бути різноманітним за видами, засобами і способами втілення на практиці.

У часі поширення респіраторного захворювання COVID-19, а відтак і в умовах російсько-української війни (лютий 2022 року) актуалізувалася потреба використання електронних ресурсів не лише в освіті, але й у всіх сферах людського буття. Таким е-ресурсом в освіті є мистецький контент, а також штучний інтелект.

Важливу роль е-ресурс відіграє в духовному розвитку особистості. Застосування саме мистецького контенту як е-ресурсу впливає на мотиваційно-ціннісну детермінацію вчинку як духовної константи особистості, що охоплює:

- 1) духовно-розвивальний потенціал розумового, творчого розвитку особистості;
- 2) сенс життя в духовно-розвивальній траєкторії особистості;
- 3) почуття успіху і переживання невдач;
- 4) на природну емоційну основу виховання;
- 5) духовний розвиток особистості в межах фізичного віку;
- 6) етико-емоційну контрастність у поступі особистості до морально-духовної досконалості;
- 7) подолання схильності до мотиваційно-цільового квантування;
- 8) внутрішній досвід особистості як захисний механізм від асоціальних вчинків;
- 9) емоційне зміщення у вчинковому переорієнтуванні суб'єкта;

10) інтерперсональний внесок у виховній, творчій суб'єкт-суб'єктній взаємодії.

Окремий мистецький контент, що сприяє духовному розвитку особистості, представляють такі е-ресурси, як Pinterest, VistaCreateta інші. Вони, за задумом авторів, що створили ці мистецькі продукти, є самодостатніми. Споживачі можуть залишати їх незмінними, але вони можуть також доповнювати та привносити своє бачення в їх змістовий компонент. Процес реалізації цих продуктів може бути на практиці багатоваріантним.

Зазначимо, що споживачі мають можливість створювати свої піни, які будуть задовольняти саме їх духовні потреби. Їх змістове наповнення спонукає споживача до зародження власних творчих ідей, естетичних задумів, добродійних вчинків. Зокрема, Pinterest, розглядається як соціальний фотосервіс. Він працює за принципом завантаження зображень, які називаються пінами (від англ. Pins), а колекції, до яких вони належать – дошки (від англ. Boards). Місія сайту гуманістично спрямована і звучить так: «Як об'єднати весь світ за допомогою речей, які цікаві». Засновник сайту Бен Зільберманн з міста Вест-де-Мойн штату Айова. Власник сервісу – однойменна американська компанія, заснована в 2008 році, а сам сервіс запущений у 2009 р.

Сучасний електронний зв'язок дає можливість використовувати для духовного розвитку особистості як ресурс мистецький контент, складований і вітчизняними, і зарубіжними інфлуенсерами та блогерами, котрі розміщують свої мистецькі продукти на різних каналах електронного зв'язку – Facebook, Twitter, Telegram, Viber та інших лінках. Доречно зазначити, що одні з них популяризують свої контенти безкоштовно, а другі – на комерційній основі. Великим мистецьким контентом диспонують книжкові видавництва, мистецькі студії, школи, картинні галереї тощо.

На нашу думку, окремим мистецьким контентом є також аплікації до застосунків, що містяться на електронних носіях – смартфонах, айфонах, планшетах, ноутбуках, нетбуках тощо. Вони мають естетичне оформлення і відповідний зміст, надають інформацію, заощаджують час, створюють позитивний настрій у споживачів цього контенту, спонукають критично мислити, оперативно діяти в реальній ситуації. Усе це збагачує і розширює внутрішній духовний світ особистості.

Мистецький контент є тісно пов'язаний з інформаційним. Більше того вони взаємодоповнюються. Вважаємо, що саме ця інтеграція є вагомою у формуванні духовної компетентності педагога і сприяє його особистісному розвитку.

З прадавніх часів заснування школи бути педагогом непросто. Перед ним завжди виникали і виникають соціальні, економічні, культурні, освітні, мистецькі, духовні та інші проблеми, але він продовжував жити, працювати, навчати і навчатися. Учителя ХХІ століття можна схарактеризувати як багатовимірну особистість, котра швидко реагує на суспільні виклики, динамічна, гнучка, мобільна, дбає про формування своїх компетентностей, знаходиться в постійному творчому пошуку нових форм організації освітньої діяльності, піклується про своє фізичне, психічне, духовне здоров'я, цілеспрямовано працює над досягненням якісного результату у навчанні, своїм професійним зростанням.

У структурі соціальної стратифікації освіта є вагомим критерієм. Саме тому сьогодні для педагога визначальним є не тільки вміння засвоювати вже набуті знання, але й вміння і навички використовувати їх на практиці.

Потреба навчитися працювати з інформаційним і мистецьким контентом, як одним із діяльнісних ресурсів духовного розвитку особистості особливо під час воєнного стану в країні визріла в кожному науково-педагогічному працівникові, кожному педагогові, що викладає в закладі вищої, повної загальної середньої чи дошкільної освіти.

Працювати в різних форматах, за різними формами навчання, в тому числі дистанційно, учитися упродовж життя, неперервно поновлювати свій духовний потенціал, використовуючи задля цього інформаційно-комунікаційні технології, є вимогою часу. Діджиталізація вже стала невід'ємною складовою частиною людського і професійного життя педагога. Актуальність цього питання – беззаперечна. Завдання педагога полягає в тому, щоб цілеспрямовано, систематично, системно, використовуючи інформаційний і мистецький контент, на основі критичного, логічного, системного його відбору формувати, на нашу думку, як ключову, духовну компетентність.

На шляху розбудови культури демократії, збереження національних духовних і матеріальних цінностей в діалозі культур, гуманістичних, миротворчих поглядів на буття, людське життя, творчість, необхідно розширити вітчизняну рамку компетентностей, збагативши її саме духовною компетентністю. Для її якісного, цілісного і гармонійного формування доцільно застосовувати різні електронні ресурси, в тому числі інформаційний і мистецький контент.

Термін контент використовується, зазвичай, для позначення наповнення (складування) конкретного інформаційного і мистецького електронного ресурсу. Ним послуговуються в сфері інтернет-ресурсів, а змістове наповнення містять: текстові та відеоматеріали, аудіозаписи і зображення. Контентом також можна називати наповнення книг, телевізійних та радіопередач, фільмів, комп'ютерних ігор, спектаклів, мистецьких шоу, художніх виставок, художніх альбомів, мистецьких путівників, концертних програм. Належить наголосити на тому, що вітчизняні науковці практично не вивчали контент друкованих і он-лайн-журналів загальнономистецького спрямування як і інші продукти. Окремі аспекти названої проблематики частково досліджують Л. Монич, А. Пилипенко, С. Фіялка. К. Халимон детально розглядає питання «контенту» та його форми подання в журнальних виданнях. Типологію художніх журналів досліджують О. Акопов, Ю. Мазур, М. Рожило, Т. Хітрова. В педагогічній науці на контент як явище, яке має свої особливості, майже не фокусується увага. Дискусії учених неоднозначні. Дослідник Л. Монич пропонує розглядати контент як зміст, внутрішнє наповнення (текстове, графічне, аудіовізуальне, художнє тощо) будь-якого предмета, явища, за допомогою якого можна отримати повну інформацію, детальний опис предмета чи явища [3].

Інформаційний контент містить певну інформацію з життя і про життя людини, про природу, навколишній світ, історію, культуру, мистецтво, релігію, освіту, науку, техніку тощо. Сукупно ця інформація безпосередньо або опосередковано,

цілеспрямовано або стихійно впливає на розвиток загальнокультурного і духовного світогляду людини, а, отже, на формування духовної компетентності особистості, яку доцільно складувати, щоб потім використовувати на практиці.

Кожна людина має право і можливість послуговуватися тим інформаційним або мистецьким контентом, який потребує у конкретній ситуації. Вона вибирає його самостійно. Якщо говорити про формування духовної компетентності особистості педагога, то цей процес здійснюється організовано, системно, цілеспрямовано. Його основою є особистісний духовний розвиток педагога, цінності (духовні і матеріальні), професійне спрямування, інтердисциплінарний контекст здобуття нових знань, умінь, навичок та практичне їх застосування.

У сучасних умовах інформаційний і мистецький контент є вагомими електронними ресурсами і, водночас, електронними інструментами, які необхідно використовувати в процесі формування духовної компетентності особистості педагога. Очевидною є для здобувачів освіти тенденція їх використання щодо роботи з цільовими аудиторіями, зокрема, освітянськими. Заклади освіти, як і інші суспільні інституції, пропонують нові послуги, з метою їх якісного забезпечення організовують і проводять семінари-тренінги, вебінари, майстер-класи, літні школи, пропонують інші форми організації навчання й освітньої діяльності.

У цьому динамічному і мінливому світі неможливо охопити все різноманіття інформаційного поля. Саме тому інформаційний контент доцільно добирати, орієнтуючись на конкретну особистість, її духовні потреби й інтереси, оскільки він підсилює і розширює змістові рамки будь-якого контенту, звісно, що і мистецького.

Мистецький контент є окремим пластом інформації. Він пов'язаний з розвитком культури, мистецької освіти, науки, взагалі з мистецтвом, різними його напрямками, течіями, видами, стилями, жанрами, художнім словом, релігією, культурним життям, творчістю, організацією і проведенням духовно-мистецьких заходів. Тут має місце також і культурно-мистецька співпраця, створення нових творчих об'єднань, їх діяльність та т. і. Це потужна сила, що проявляється в синергетичних потоках, впливає на масову культуру в суспільстві та духовне середовище, в якому формується духовна компетентність особистості. Важливо усвідомлювати, що будь-який вид мистецтва має як будівничу, так і руйнівну, деструктивну силу в процесі формування духовної компетентності особистості.

Під духовною компетентністю розуміємо: динамічну комбінацію духовних знань, умінь і навичок; способи духовного мислення; духовні погляди; духовні цінності; особистісні духовно-моральні якості; здатність соціалізуватися і духовно адекватно сприймати і пізнавати світ, провадити професійну педагогічну і духовну діяльність; навчатися упродовж життя; здатність створювати духовно-інтелектуальні продукти та успішно їх реалізовувати на практиці, в освітній діяльності, соціально-педагогічній взаємодії; дбати про власне духовне здоров'я; вміння проводити самоаналіз духовного розвитку, моделювати особистісну траєкторію духовного «сходження»; вміння створювати навколо себе духовну ауру; формувати духовне середовище за допомогою різних інструментів, в тому числі інформаційного і мистецького контентів.

В інтердисциплінарному контексті розвитку сучасної освіти для формування духовної компетентності, як приклад, наводимо використання культурної спадщини – мистецького контенту книги «Федір Манайло. Життя і творчість 1910–1978». Контент книги наповнений інформацією про життя і творчість Федора Федоровича Манайла, фотоматеріалами його живописних полотен, поезіями Володимира Фединишинця «Голодний похід», «Красний легінь. Народному художнику УРСР Ф. Ф. Манайлові», висловлюваннями про Ф. Ф. Манайла, основними датами життя і творчості Ф. Ф. Манайла, виставками, на яких експонувалися твори Ф. Ф. Манайла, бібліографією, журнальними статтями, статтями Ф. Ф. Манайла, каталогом (живопис, графіка, декоративні динькі в експозиції музею митця: поч. 70-х рр. ХХ ст.), резюме українською й англійською мовами. Цей мистецький контент представлений Відкритим акціонерним товариством «Патент», Ужгород, 2010 [4]. Зазначимо, що Ф. Ф. Манайло у 1936 році працював учителем народної початкової школи в селі Іванівці Мукачівського району, де й народився 19.10.1910 року в сім'ї вчителя. Від 1937 до 1945 року викладав в Ужгородській ремісничій доповнюючій учнівській школі. З матеріалів цього контенту можна зробити висновок про зародження духовного начала особистості в сім'ї, про духовний розвиток і подаровані таланти, про практичну творчу самореалізацію кожної особистості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. «Мережеве» суспільство, цифровізація розкривають широкі можливості для використання нових інструментів не лише в освітній, педагогічній діяльності, але й в житті кожної людини. Сьогодні споживачами мистецького контенту є різні люди за віком, статтю, соціальною роллю, інтересами, діяльністю тощо. Важливо усвідомлювати, що мистецький контент є одним із важливих комунікативних і діяльних ресурсів духовного розвитку особистості. Інтеграція мистецького й інформаційного контентів посилюють вплив на процеси формування духовної компетентності педагога.

З проведеного аналізу наукових досліджень на рівні міжгалузевих зв'язків та соціально-педагогічної практики можна стверджувати, що низький рівень зацікавлення цією проблематикою прямо пропорційний знанням про сутність і зміст мистецького контенту як одного із ресурсів духовного розвитку особистості. На нашу думку, особлива увага повинна приділятися, з одного боку, створенню контенту як духовно-інтелектуального продукту, а з другого – практичному його застосуванню. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці алгоритмічного путівника, який би слугував дидактичним підручним засобом як під час навчання, освітньої діяльності, так і у процесі проведення арт-практик.

Література та джерельна база

1. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець: Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К.: Меленіум, 2014. С. 35.

2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ – Чернівці: Букрек, 2018. 320 с.

3. Мони́ч Л. М. Особливості жанрового контенту сучасних літературно-художніх журналів України / Л. М. Мони́ч // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. № 1027. 2012. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/monych.pdf.

4. Федір Манайло. Життя і творчість (1910–1978). Уклад.: Біксей Л., Ерфан Ф., Фолтін В. та ін. – Ужгород: Патент, 2010.

References

1. Baryshpolets O. T. (2014). *Ukrainskyi slovnyk mediakultury* / O. T. Baryshpolets: *Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*. К.: Melenium, 35.

2. Bekh I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti: monohrafiia*. Kyiv. Chernivtsi: «Bukrek», 320.

3. Monych L. M. (2012). *Osoblyvosti zhanrovoho kontentu suchasnykh literaturno-khudozhnykh zhurnaliv Ukrainy* / L. M. Monych // *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina*. 1027. [Elektron. resurs]. Rezhym dostupu: http://www-philology.univer.kharkov.ua/naukabooks/visnyk_1027/content/monych.pdf.

4. Fedir Manailo. (2010). *Zhyttia i tvorchist (1910–1978)*. Uklad.: Biksei L., Erfan F., Foltin V. ta in. – Uzhhorod: Patent.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2023 р.

Стаття прийнята до друку 29.10.2023 р.